

ԲԱՐՈՅԵՐԱՆ

ՍԱՅՐՈՒ ՏԱՆՈՒՎԵՐ

ԳՐԱԳԱՐՆ ԳԵՂ

(Ի Զ. ԶԻՐԵՓԷԼՏԵ)

ԳԼՈՒԽ Ա.



Հնանային զով օր մին էր 1776 ամին Արեգակը՝ հորիզոնին վրայ կուտեալ թխածոյր ամպոց մէջն մերթ ընդ մերթ յերկիր կը նայէր տկարացեալ հիւսուրց ծերունոյ մը պէս՝ որ յակամայ կամ թախծապէս ծիծաղով մ'իրեններուն՝ Կնաք բարեաւ, կ'ըսէ։ Հովը ծառոց մէջէն բուռն զօրութեամբ շնչելով՝ ոստերը կը մերկացնէր թառամեալ թալարմեալ տերեւներէն։ Բնութիւնը գոգցես կանուխ էր սկսած պատրաստուի ձմեռն ընդունելու, եւ Օրբէանէ ոչ շատ հեռու փոքր կալուածի մը՝ Օրման գլեկին ծխաններէն յերկինս բարձրացող թանձր ծուրը նշան էր, թէ զրեկին բնակիչները վառարանով գարման տանիլ կ'ուզէին օդոյն ցրտութեանը։

Աւերորդ զգուշութիւն չէր այս, վասն զի Շուգէլքոյի կոմսուհին՝ որ երեք տարուէն ի վեր երկրատարր առաւ ազնուականի մ'ամուսինն եւ մի միայն միամեայ որդւոյ մը մայրն էր, ծանր հիւանդ էր, եւ մեծ խնամք կը պահանջէր իւր վիճակը, զոր փարիզէն եկող արքունիաց բժիշկը շատ չէր հաւաներ։

Ցուռ տանող տերեւաձափ ծառուղւոյն վրայ՝ վեր վար կը շրջէր մարդ մը՝ որ Ռուսաց ազգային համազգեստն էր հագած. փայլուն սեւ մարմար մը պատած էր իւր տխուր կերպարանքը,

թէ եւ հաղիւ երեսնամեայ կ'երեւար։ Դէպ ի զրեակ ուղեց իւր քայլերն։

Այս միջոցիս կողմական դուռ մը բացուելով՝ առաջնէն իւր տան տարւով երեց անձ մը դուռն ելաւ։ Ասոր թխածոյն մազերն եւ ընչացքը սկսած էին սպիտականալ եւ կերպարանքը՝ թէ եւ տխուր, բայց հաստատուն եւ հեզ նկարագիր մ'ունէր։ Կաղմուածքը միշտ էր, բայց հաստատուն. հագած պարզ զգեստն էր՝ ազնիւ նիւթէ էին։

Ռուսին ծակաստ առաւել եւս խորշոմեցաւ, աշուրներն սաստիկ ասեղութեան կայծակներ արձակեցին, երբ անդին եկողն նշմարեց։ «Կեղծաւոր, միմեաց ինչն իրեն, ինչպէս հեզ ու խաղաղ կ'երեւայ, սակայն խեղճ Գրիգորովին աչքէ հանել տալով՝ անոր տեղը ինք գրաւեց։ Չեմ մոռնար զթեզ, Գաղղիացի։ Ո՛վ զրդեց զթեզ Գոսպոգարին մտադրութիւնը հրախիւղեալն սխալին, զոր գործած էի հաշուի մէջ, երբ անոր դրամարկից ձեռքս էր։ Հաշուը կը տեսնեմ վաղ թէ անագան։»

Կեղմ ձայնիւ այսպէս խօսելով ծամբան շարունակած ժամանակ, միւսն ալ իւր քայլերը շուտցուց, այնպէս որ երկուքն իրարու հանդիպեցան զրեկին մօտ։

«Վերջապէս հոն էք, Գրիգորովիչ, ըսաւ Գաղղիացին. կոմսը, մեր տէրը, չկրցաւ Ձեր դուռ մնալուն պատճառը մեկնել. հետիոտն կու գար, ձին ուր թողուցիք։»

Այս ամենայն հանգարտութեամբ եղած հարցումն Ռուսին արիւնը գրգռեց։

«Բեզի ի՞նչ, պատասխանեց սաստիկութեամբ, կոմսին եւ պատասխան կու տամ. ձին այն կապելանոցը կը կենայ, ուր՝ զրեկի գալէս յառաջ՝ հանգիստ առիւ Ձեզի համար տալու պարտական չեմ. անշուշտ Ձեզի բսածն կը կերպարանափոխուի եւ կ'աղաւաղուի, որպէս զի Լաֆոն կաթին սերն առնու եւ ինձ —»

Գաղղիացին զինքն ընդհատեց։

«Ամէն առիթը զիս վշտացնելու գործածել կ'ուզէք, Գրիգորովիչ, ըսաւ։ Եւ ինչո՞ւ — Վասն զի կը համարեք թէ եւ զՁեզ կոմսին աչքէն հանեցի։ Առաջի Աստուծոյ կ'ըսեմ, որ այս բանս ըրած չեմ եւ համարէն աշխարհի հետ խաղաղութեամբ ապրիլ կ'ուզեմ։ Արդեօք Ձեզի միտանկամ կրկնելու պէտք կ'այ, որ եւ Օրման ծերունի մարգիզին քովը քարտուղար էի, երբ Շուգէլքոյի կոմսն անոր եղբորաղջիկը կնութեան առաւ եւ իւր ամուսնոյն աղաւանքը լսելով՝ զիս իւր ծառայութեան առնու հաճե-

ցաւ: Մի՞թէ յանցաւոր եմ, որ իմ երիտասարդ իշխանս վստահութեամբ եւ սիրով զեւ ընդունեն յայնպէս գրաւեց սիրտս՝ որ յամենայն զօրութենէ անոր շահերուն նուիրուած ըլլալով՝ ալ չունի աշխարհիս վրայ մէկը, որուն համար բախէ: Եւ երբ կոմսն իւր հաշուեգրքերն ինծի յանձնեց մանր քննելու համար, կրնայի՞ լռել, Գրիգորովիչ, այն չարաչար գործածութիւնը զոր գութ ինք զինքնիդ կոմսին հաւատարիմ ծառան կոչելով հանդերձ՝ տարիներով կատարած էիք անոր վստահութեան հակառակ:»

«Բաւ է, բաւ, գուցէ Գրիգորովիչ բարձրաձայն, ի՞նչ զՁեզ լսենք աղաւնեայ պէս առնարատ էք. բայց ես զՁեզ կը ճանչնամ: Հա՛, հա՛, հաւատարիմ սէր առ իշխանն: Կոմսը կոյր է եւ խուլ. իւր կնոջ տածած սէրն է այն մագնէտն՝ որ զՁեզ այս տան կը կապէ: Տես, ինչպիսի՜ յարջող հով էր՝ որ այս առառու Ձեր խցին պատուհանէն հանելով այս թերթ մը թուղթս՝ հասցոյց Գրիգորովիչի ձեռքը: Մեծանուն բանաստեղծ մըն էք, Լաֆոն. կոմսը՝ տերս պէտք է ինքնին դատել:»

Լաֆոն կարմրեցաւ. բայց իւր աչքերը չխոնարհեցան յերկրի, երբ Ռուսին չարամտութեամբ զուարթացաւ նայուածքին հանդիպեցան: Գրիգորովիչ իւր զգեստին գրպանէն թուղթ մը հանելով սկսաւ ընթերցուիլ:

Փափուկ ծաղիկ մ'եւ ու պղծաւ,
Չոր պահեստի եմ ինձ թողէր.
Բայց բացուելու պէտք են շողեր
Քեզ արեւաւ, յիս է խաւար:

Չեռքն որ ըզքեզ գիտէ յարգել,
Թո՛ղ մտադրով ըլլայ պատած,
Եւ տերն ըզքեզ այս գրքիտաց
Թո՛ղ պահանջ յոսկի արկել:

Ո՛վ գրախառպան, քեզ երանի՜
Որ կողմերի այս իմ ծաղիկ.
Չեմ նախանձիր. գու՛ն երբանիկ
Ըլլաւ միշտ՝ ես արծառնի:

Բայց կը պահէն սրտիս ծաղիկը
Իմ այս գաղտնիք, եւ ի շիրմիս՝
Եւ ի երազներ սփոփելու զեւ
Բուրմամբն իրեն՝ երբ նոր ծաղկէր:

Յարաճուն զայրութիւնով կը գիտեր Գաղղիացին. բայց երբ Գրիգորովիչ վերջին տունը ձայնն առաւել եւս բարձրացնելով եւ ծաղրական եղանակաւ կարդալու սկսաւ, Գաղղիացեայն բարկութիւնը սաստիկ բորբոքեցաւ:

«Չուստական: Չայն մըն է ելաւ, Գաղղիացեայն ձեռքը Ռուսին երեսին էր հանգիպած

— իմ սրուած ինչն քու զգած մանցդ տղմի ն մէջ կ'ուզես թաթաւել:»

Գրիգորովիչ կատաղութեամբ նստակաձայն կը գոչէր:

«Ես ծե՛ծ ուտեմ — եւ անկէ՛, կ'ոռոտար, այս հարուածը մահ է քեզի:»

Իւր բովանդակ հուժկու զօրութեամբը յարձակեցաւ հակառակորդին վրայ՝ որ անոր պէս մէկու մը դէմ դնելու կարողութիւն չունէր: Զարհուրելի էլք մը կ'ունենար սոյն կուր, եթէ այս վայրկեանիս զօրաւոր ձեռք մը Գրիգորովիչ յետ չմղէր:

«Ստահակ, այս ի՛նչ յանգստութիւն է,» գոչեց այրական զօրաւոր ձայն մը:

Ռուսը գաղղիացեայ իւր յարձակումը: Լաֆոն գրեթէ անզգայ կը պտուկէր գետնի վրայ:

«Ել, բարեկամ. թշուառականը վերաւորեց զքեզ,» հարցուց հարկաւորութեան միջոցին օգնութեան հասնողն՝ առանց Գրիգորովիչի արգաւորացուցմանց միտ դնելու:

Գժուարութեամբ ոտք ելաւ Լաֆոն:

«Շնորհակալ եմ, Տէր կոմս, պատասխանեց, անհամար զեւ ընդարմացոյց: Թո՛ղ տուէր որ խոստովանիմ թէ Գրիգորովիչը զրգուողն ես էի:»

«Շան մը պէս ինծի զարկաւ, աղաղակեց Ռուսը, վրան զի անոր յորինած մէկ օտանաւորը կարդացի՜ որ ըստ պատահման ձեռքը եր անցան: Գրիգորովիչն այնպէս ապուշ չէ, որ սոյն ոտանաւորին պակասները հասկնալով չկարենայ, հայրիկ՝ վրէժս պիտի առնուի. հարուածն իւր տուկոսիքը պիտի բերէ:»

Շուղէլքով կոմսն իւր ծառային ձեռքէն առաւ խորհրդաւոր թուղթը, արեգական աղօտ ճառագայթ մը տկար լոյս կը սփռէր գրութեան վրայ:

Իշխանին կերպարանքը՝ գրութիւնն աչքէ անցուցած միջոցին՝ անշարժ եւ բոլորովին, որուն կը նայէին Գրիգորովիչ եւ Լաֆոն: Գարձաւ ծառային եւ աշուշները բարկութենէ կը կրպիւլէին:

«Նա՛ իրաւամբ պ. Լաֆոնի ստացուածքը բռնութեամբ թող՛ք կը պահես, ըսաւ սաստկութեամբ: Գրգռիչ է ատելութիւնդ եւ նախանձարեւորութիւնդ՝ զոր ունիս այն մարդուն՝ որ քու խաբեքայ ըլլալդ յերեւան հանած է: Սիրելի Լաֆոն, ինծի հետ կոմսուհւոյն եկուր: Լաւ ձի հնձնող մըն ես. կարեւոր գործի մը համար այս գիշեր իսկ Օրլէան երթալու ես: Կէս գիշերէն յառաջ հոգ ըլլաւ. իսկ երթալուդ պատահաւ՝ սամուսնոյս մէկ անշաղկապ թաղանայաց

կատարումն է: Դու, Գրիգորովիչ, հարցմանցս պատասխան տուր: Օրվան՝ Օրմանի մարգիզին բռնի էիր:»

«Այո, հայրիկ:»

Այս՝ ուսն ծառայից յատուկ բացատրութիւնը Գրիգորովիչին բերնէն կատակեղոական էր հնչէր, վասն զի գրիթէ կոմսին հասակակից էր:

«Տեսա՞ր Ալեքսին, իմ որդիս:»

«Այո, հայրիկ: Տղան շատ առողջ է, բայց պառււս տիկինը կ'ուզէ, որ տղան շուտով իրմե առնուի եւ —»

«Գրութիւնս ալ բժշկին տարիր,» ընդ-միջեց զինքը կոմսն՝ առանց ձայնը մեղմելու:

«Հոս է պատասխանը:»

Ծառան կնքեալ նամակ մը տուաւ, զոր Շուգէլբլոյի գրպանը դրաւ:

«Լաւ, ուրեմն քեզի յանձնեալ գործքերը կատարած ես: Այսօրուրն սկսեալ ալ տանս անդամը չես: Հայրդ հօրս հաւատարիմ՝ ծառայ էր, ասոր համար միայն քեզի հետ խտտագոյնս չեմ վարուիր, բայց քու ներկայութիւնդ ինծի անհաճոյ է: Ասորը կանուխ Ռուսաստան կը դառնաս:»

Գրիգորովիչ զեղնեցաւ:

Գրիթէ աղաչելով՝ «Հայրիկ, մի՛ մերժեիր զիս,» կ'ըսէր: «Երբ Մեծն կատարենէ զքեզ կ'աքսորիր Աեւփոքոյ կոմսին հետ մեծամարտութիւն ընելուդ համար, ի՞նչ իրեւ ծառայիցդ ամենահաւատարիմը հետդ առիր եւ այժմ —»

«Այժմ կը տեսնեմ, որ խաբուած եմ: Այնքան խօսքս վերջնական է:»

Լաֆոնին դառնալով՝ խօսքը յառաջ տարաւ: «Դղեակ եկուր, կ'երեւայ թէ միրիկ մը պիտի յառնէ. Աստուած տար թէ փոթորկալից գիշեր չունենայինք:»

Առանց Գրիգորովիչին նայելու գղեհկ անաց. Լաֆոն կ'ընկերանար:

Գրիգորովիչի աչւնքներն ուղղուած էին կոմսին բարձր եւ վեհ կերպարանաց, այլ այն անձին՝ որ անոր կ'ընկերանար: «Մերժուիմ, կը միմուրս ինքն իրեն մեղմ ձայնիւ, անոր պատճառաւ մերժուիմ: Փոթորկալից գիշեր մը պիտի ըլլայ, ըսաւ տէրս — փոթորկալից գիշեր մը եւ ոխերիմ թշնամիս Օրվան պիտի երթայ ձիով: Մի՛ երթար թանձարախտ անտառին մէջէն, կ'ըսէ տեղացւոց մէկ հին երգը, զոր երէկ կոմսուհւոյն նաժիշտն ինծի երգեց: Մի՛ երթար անտառի մէջէն:»

Յամբաբայլ եւ կորագլուխ գնաց այն կողմնական չէնքը՝ ուր էր իւր բնակարանը:

Լաֆոն՝ տիրոջ հետ անոր գրասենեակն առանձնացած էր:

«Տը. Տիւրիւի՝ փարիզի բժշկաց հետ իորհրդակցելէն ետքը մեր անձկալի հիւանդին վնաս տուած տեղեկութիւնն իմանալու հետաքրքիր եմ, ըսաւ կոմսը: Երանի՛ թէ միժագգած կասկածներս վերջ մ'առնուին:»

Գրիգորովիչին բերած գրութեան կնիքը բեկանելով՝ սկսաւ կարդալ, Լաֆոն կը տեսնէր թէ Բնչպէս անոր կերպարանքը կը միժագգէր եւ արտասուաց կաթիլ մը նամակին վնաս կ'իջնէր:

«Աստուած իմ, սիրելի Արմանոս պահպանէ, ըսաւ կոմսը: Բժիշկը կ'ըսէ, թէ այս վիճակի մէջ ամէն յուսում կ'ընայ սաստիկ արիւնահոսութիւն պատճառել, որուն չի կրնար դէմ դնել կոմսուհւոյն տկար եւ քայքայեալ բնութիւնը: Բժշկին նշանակած մի միայն գարմանն է՝ մեծախնամ հոգածութիւն, բարձու մեծնայն գրգռիչ իրաց. ինծի կ'օգնես, այնպէս չէ՞, Լաֆոն — որ ամուսնոյս վաղեմի բարեկամն ես, եւ՛ Բնչպէս կը յուսում՝ նաեւ իմ, երկրի՛ սոյն գեղեցիկ ծաղիկն պահէ՛ր ուղղող դրախտապանին բարեկամն ես:»

Լաֆոն՝ կոմսին ոտքն իյնալու շարժում մ'ըրաւ:

«Տէր կոմս, կը կակազէր, թշուառի մ'այժմ՝ այնպիսի բան որ յայտնել համարձեանքէն վերջը ցուցուած այս բարութիւնը զիս գետնի կը խոնարհեցնէր, եթէ չունենայի այն գիտակցութիւնը, թէ անարատ խղճով կրնամ աչքս առ Ձեզ ամբառնայ:»

«Գիտեմ, Լաֆոն, մեղմով յարեց կոմսը, ներքինը ծածկելու չափ ազդիւ ես: Երբ ես Արմանոսի ձեռքը կը խնդրէի, գիտէի որ դուս տիրուհւոյդ ազգականին միտեալ ես. կը գիտէի զքեզ եւ տեսայ թէ Բնչպէս կը կուռէր եւ կը յաղթէիր, Գիտէի որ չես բարկանար այն բախտաւորին՝ որ բախտին քեզ զլացածը կատարելու երջանկութիւնն ունէր: Այնմ ալ անտեղեակ չէի, թէ զքեզ տունս գալու հրաւիրած ժամանակս, կը շահէի բարեկամ մը՝ որուն հաւատարմութեան վնաս կրնայի վտատհիլ:»

«Ինչպիսեղէն կենաքս եւ ահա յոտս Ձեր կը դնեմ, գուցէ Լաֆոն ոգեւորեալ: Ինչքս եւ արիւնս Ձեզ եւ Ձեր տան համար, զայս կ'երգանու. Աստուած զիս դատէ, եթէ պակսիմ:»

«Ընդունիմ՝ երբեմն, պատասխանեց Շուգէլբլոյի կոմսն, բայց Բնչպէս կրնամ ես՝ ողորմելի արքայեայն ըստ արժանւոյն վարձատրել զքեզ: Անձկանի Ռուսաստան, երբ պիտի տեսնեմ զքեզ միւսանգամ:»

“Զեր պատրման պատճառն այնպիսի է, հարցուց լաֆն, որ Ռուսաստան դառնալու խնդրագրին հորին վեհափառութիւնը՝ կատարինէ կայսրուհին՝ զիտնիլ չուզէ:”

“Կրնամ զԱրմանտ հիւսիսային սաստկաշունչ ցրտութեան մէջ տնկել, պատասխանեց Շուզէլքոյի: Կատարինէ վերադարձիս կը հաւանի. արքայանան պատճառը տեղութեան համար փտանգաւոր բան մը չէ, այլ Վեփուտոյ կոմսին մէկ ազգականին հետ մենամարտութիւն ընելը:”

“Փարիզի ռուսական գեսպանին օգնականն է այս անձը,” հարցուց քարտուզարը:

“Այո, կոմսն անհաշտ թշնամիս է:”

Առաջին անգամ Շուզէլքոյի կերպարանքը իւր հանգարտ եւ ծանր նկարագիրը կորսցրին լով՝ ատուրթիւն զգեցաւ:

“Լա՛հ եւ դուռ գատէ, ըսաւ: Կոստանդին Վեփուտոյին հետ ի միասին մեծցած ենք մեր մորեղբոր տունը: Իւր վառվառն վարմունքը զինքը սիրելի ըրած էր. ընդհանրապէս զիս թիւթեամբիս կը յորջորէին: Անոր չարաբարանալի գործքերն իմ կը համարուէին, անոր անձահ ընթացքն ես քաւելու կը ստիպուէի: Ձիւռորակաւ զպրոցն աշխատութիւններս ինծմէ խլելով՝ կը յափշտակէր միանգամայն գրուատիքս: Համարութեամբ կը տանէի անոր ամբարտաւանութեան եւ ինծմէ գեր ի վերջ հանգիստանալուն, մինչեւ որ օր մը զիս վշտացուց: Ասոր հետեւութիւնն եղաւ մենամարտութիւն մը՝ յորում զինքն ուսնէ վերաւորելով՝ արտաքսուեցայ հայրենիքէս: Գաղղիա գալով՝ Օրլէան հաստատուեցայ եւ հոս իմացայ մեր մօրեղբոր մահը՝ որ Վեփուտոյին թողած էր իւր հարստութիւններն, ուստի ինծի չափաւոր եկամուտ մը մնաց: Բայց այս ամէն բան հոգս չեղան, վասն զի յերկրի երկինք մ’ունենալ կը կարծէի: Արմանտի խոնարհ էի: Երեք տարի յառաջ Վեփուտոյ ալ Գաղղիա եկաւ. գիւտնա-գիտնապէս առաքմամբ էր եկած: Օրլէան գալով՝ սեռես. զԱրմանտ, եւ կարծեց թէ գիւտաւ կրնայ շահիլ զանիկայ իւր երիտասարդութեամբը, գեղեցկութեամբը եւ հարստութեամբը: Եղիւին միջոց չթողուց՝ զոր չգործածէր. նոյն իսկ առեւանգել փորձեց, զոր իմ հարձիւնութիւնս ի գերեւ հանեց. յայն վայր արածն որ յայտնի խոստովանեցաւ ինծի՝ առ նա ունեցած միտութիւնը եւ անոր ձեռքը խղիւղելու բաղձնաբը եւ ինծի խոստացաւ մէկ միլիոն ֆրանք, եթէ Արմանտը հրաժարէի:”

Ասակալ կատաղութենէ գողալով՝ կեցաւ Շուզէլքոյի:

“Ի՞նչ պատասխանեցիք կոմսին,” հարցուց լաֆն:

“Երկու օր ետքն Արմանտի ամուսինն էի, յառաջ տարաւ Շուզէլքոյի. երբ պսակին կատարուէին ետքն՝ եկեղեցին կը դառնայինք, բաց կառք մը հանգիպեցաւ մեզի: Վեփուտոյ կոմսը բազմած էր. սպառնալից եւ կատաղութենէն շառագունեալ կերպարանքով ցուցուց ինծի կուսիւր: “Գիտեմ՝ հանգիպցնել, յիշէ՛ Միլիտի տանու վեցը,” գոչեց լարձրաձայն: Ետոյ նշան մը տուաւ, կառպանը հարուածեց ձիւրը՝ որոնք քառաբշաւ սրացուցին թիւթեւ կառքը. — իսկ Արմանտ մարած էր եւ բազկացս մէջ կը հանգչէր: Մեր պսակման օրը տխուր օր մ’եղաւ, տխուր եղաւ միանգամայն մեր պսակը, վասն զի հակառակորդիս սպառնալիքն լլպկեան սարերուն պէս կնոջ հոգւոյն վրայ ծանրացած է եւ խաղաղութիւնն ու առողջութիւնը բարձած. այս սպառնալիքն է, լաֆն, այն ամպն՝ որ մեր տան բախտին վրայ ստուեր կը ձգէ:”

Գրան մեղմ բախում մ’ընդհատեց խոսակցութիւնը. պարզ զգեստով ծառայ մ’երևցաւ:

“Տիկին կոմսուհին, ծանոց, տէր իշխանին ներկայութիւնը կը խնդրէ:”

Շուզէլքոյի անմիջապէս ոտք ելաւ: “Հիմայ կու գամ, ըսաւ: Քիչ մ’ատեն հոս մնացիր, լաֆն. կը ցանկայի որ անտառապահին այսօր առաքածը հաշիւը քննես: Կը յուսամ որ քիչ մ’ետքը զքեզ կոմսուհւոյն սրահը կ’ողջունեմ. կարծեմ թէ լուսագոյն կ’ըլլար, եթէ մինչեւ վաղն առտու յապաղէիք քու երթդ: Արմանտի բաղձնաց համաձայն մեր որդին իւր հանէքեւ քովէ պիտի բերես: Մայրանի սիրտն իւր որդին կ’ուզէ, եւ գիտես որ զԱլեքսին չի կրնար մէկու յանձնել, բայց եթէ կամ քեզի, կամ ինծի: Այսօր ալ ուշ կ’ըլլար եւ կը տեսնես որ երկինքն կը մթաքնի:”

“Եթէ տիկին կոմսուհւոյն հանգիստ կը պատճառէ, միշտ Օրլէան կրնայ առաքել զիս: Ժամանակն ապահով են. ես լաւ հեծնող մըն եմ՝ Ալեքսին վերաբուխն ներքեւ ծածկեալ կը բերեմ իւր մօրը,” պատասխանեց լաֆն:

Ուրախութեամբ գլուխ խոնարհեցնելով իշխանը շնորհակալ եղաւ եւ խցէն մեկնեցաւ: Հէնքին այն թեւը գնաց, ուր էին բնակութեան սրահները: Այն խոցը, յոր կը մանէր, տնաւորութեան օդինակ կրնար ըլլալ: Մեղմ ընկմութիւն մը կը տիրէր. թանկագին թաղարարչ-հողը մարգուն երեսին կը զարնէր. թանձր գոր-

գերն ոտքի ձայնը անխելի կ'ընէին, եւ ուր ալ աչքն ուղղուէր, անհասճածոյ աղետութիւն եւ ծաշակ կը նշմարէր:

Թխագոյն թաւաղով պատեալ թիկնաթուի մը վրայ բազմած էր տան տիկինը՝ որ քնքոյշ եւ գրասիւշ կերպարանը մ'ուներ: Բայց Արմանտ Ըւզէլքոյի երեսն աննշմարելի եղանակաւ կը կրէր այն զարհուրելի հիւանդութեան հետքն՝ որ որդի պէս մարմինն ի ներքուստ կ'ապականէ, մինչդեռ արտաքինն ըստ երեւութի կը զարգանայ:

«Արեւիկայէ հոս ես, Միքայէլ, ըսաւ քաղցրահնչեւն ձայնով: Այսօր զիս երկայն ատեն առանձին թողոցիր. այսօր դարձեալ զիս շատ տկար կը զգամ:»

«Կերէ՛, սիրելի, պատասխանեց կոմսը, իմ յանցանքովս էր, տեսական պարտքերս ինծի արգելք եղան:»

«Միքայէլ, զբեզ կուէլ տուի, վասն զի բեզի աղաչանք Թուրքի, մեծ աղաչանք մը. Միքայէլ, քովս ունենալ կ'ուզեմ՝ տղաս, զոր մնալքըդս քովն եմ թողած: Մարգիլուհիս աղաչանաց ունիլ դնելու չէի. մինչեւ որ որդիս բազկաց մէջ չզգամ, չեմ կրնար հանգչել:»

«Լաֆոն քաղաք կ'երթայ, ի՞նչ կ'ուզես. ըսաւ կոմսը, բայց չէ՛նք կրնար մինչեւ վաղը յապաղել: Փոթորկալեց գիշեր մը պիտի ունենանք:»

«Ճիշդ այս մտածութիւնս է, որ զիս կը ննջէ կը զարհուրեցնէ. վախէս կը մեռնիմ: Միքայէլ, կ'երգմենցուցանեմ զբեզ. Լաֆոնն Օրլէան մի՛ զրկեր. քեզմէ լաւ եւ քաջ ձիավար պանել՝ անհնար է. միայն քու բազկացդ մէջ որդիս ապահով կրնայ ըլլալ, դուն քաղաք գնա եւ զԱլեքսին ինծի բեր:»

«Արմանտ:»

Կոմսուհիս սպիտակ ձեռքն իշխանին իրեն մերձեցուց: «Վաղա՛ւեմ, Միքայէլ, ըսաւ. ասով զիս կը հանգստացնես: Բառմեկն երազ մը տեսայ քու բացակայութեանդ ժամանակ քնանալու միջոցին: Միայն որդիս տեսնելով կրնամ երազը մոռնալ:»

Ամուսնոյն առանց պատասխանելու ժամանակ տալու՝ կենդանութեամբ յառաջ տարաւ.

«Երազիս մէջ մեր Ալեքսին այն մարդուն բազկացը մէջ տեսայ, որուն անունն առանց գողալու չեմ կրնար բերանս առնուլ: Ալեքսին հետք՝ սեւաւ նժոյգի մը վրան էր նստած եւ շտապաւ կը սուրար գիշերային մթութեան մէջ: Մանկան սպիտակ զգեստին վրայ — կարմիր բիծ մը

նշմարեցի, որ արեան գոյն ուներ. — որուն աւրինն էր, Միքայէլ:»

Սարսափահար կեցաւ եւ թաշկինակը բերանը մերձեցուց. կարմիրագոյն էր թաշկինակը բերնէն հեռացած միջոցին:

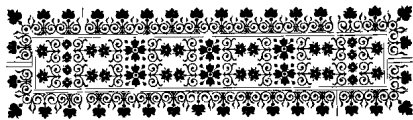
Ըւուզէլքոյի գունատեցաւ: Բժշկէն ղնդուեալ գրութեան բովանդակութիւնն աչացն առնելու պատկերացաւ:

«Ամիջպակս ձիս համետել կու տամ, ըսաւ ոտք ելելով. քանի մը ժամ վերջը որդիդ կրնաս ընդգրկել: Հիւանդագահն կրնայ վաղը կաթով գալ:»

«Միշտ բարի եւ աղին ես, ըսաւ կոմսուհին սիրալիւ եղանակաւ:

«Աստուած զբեզ օրհնէ, սիրելիդ, եւ յաջողութեան ամէն ծաղկանց առատութեամբ բողբոջ ապ կենացդ շաւղին վրայ:»

(Ը-բ-ւ-ւ-կ-է-է:)



ԱՅԼԵԹԵՐԵՐ

ՆԱԲԱԼՈՒՐԵ

Մորթիոյ այրածքի նոր դարման մը:

Կին մ'ըստ պատահման եռացեալ կաթը կը թափէ ձեռքին վրայ, Ցուռն կէս անգղայ՝ առանց դիտարուլ ընելըն, ձեռքերը կը մխէ ալիւրի արկէն մէջ, որ բաց էր: Եւ ահա ցաւն անմիջապէս կը մեղմանայ, Կինը քիչ մ'ետքը ձեռքը գոռոն կը հանէ, եւ այնպէս ալիւրաթաթախ ձեռքը կը կապէ: Երկրորդ օրը ձեռքն այնպէս առողջացած էր բոլորովին, որ մէջ ցաւ եւ մշ մարթիւ ուռածք կը զգար:

Հետմեայն Քարիզէ ի Լոնտոն:

Բարիցի եւ Գալիէ մէջ կատարուած հեռաւայնական փորձերը լեւուի յաջողութիւն ունեցան: Ասկից վերջը թիւերը Գալէ-Ցուալի թիւերուն հետ պիտի կցին. որով Բարիցի Լոնտոնի հետ պիտի կապուի ուղղակի խօսակցելով: Եւ որովհետեւ կը կարծուի թէ թիւը պիտի չպիտանայ, ուստի Բարիցի ի Լոնտոն հեռաւայնին համար թիւը պարանոնի պիտի դրուին. ինչպէս ցայժմ Բարիցի ի Գալէ հեռաւայնին համար պնդէ թիւը կը դործածուէր:

ՏՆՏԵՍՈՒՆ

Տղաց ջարար մի տար:

Շաբաթն թէ առանձինն ուսուի, շատ կողմանէ շնորհակալ է տղաց: Որչափ յաճախ կը արտնչեն մարք, թէ իրենց տղաքն առամուրի